

ד

... ז"ע נתקבל מכתבו שלאחרי הנ"ל ות"ח על הבשוי"ט מחזרת כמה מהת' ש"י. כן ימשיך לבש"ט בעניני ביה"ס הלוך והוסיף, וכן בשאר הענינים.

לכתבו ע"ד ביקור כאן בחודש תשרי הבע"ל — תמיהני שה"ז בניגוד לתוכנו הפנימי והעקרי דמכתביו. ביה"ס שע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר זקוק לשמירה ולטיפוח מיוחד דוקא עתה. בעבר הצליח בזה — ולמעלה מהמשוער. ובודאי גם בעתיד יה"י כן — באם יעשה מצדו את כל התלוי בו. ואיך ינעם לו לבוא לכאן להשתטח על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר ולומר לו שלמרות שליחותו בקודש בב"י"ס אהלי"י — נטש הכל בשעה מיוחדת זו ונסע לכאן!



ד

מצילום כתי"ק* והעתק האגרת. והיא לא' ממנהלי בי"ס אהלי"י באה"ק ת"ו שביקש לבוא, לקראת חדש תשרי, לחצרות קדשנו. — הבא להלן נעתק גם באגרת למר"ה דוד חנוזין** (מנהל רשת אהלי"י באה"ק ת"ו), ושם בהקדמה לזה (ספר "דוד עבדי" — חנוזין — ע' 425): ... העתק מענתי למנהל בי"ס אהלי"י — ובבקשה להודיעו לכל המנהלים כיו"ב. ובזה, לכאורה, גם מענה לשאלתו מכ"י"ס מני"א, ... וקי"ל.

(* נדפס בתשורה (סימפסאן, תשע"ח).

(** אגרות אליו — אג"ק חכ"ו אגרת ט'תתנה, ובהנסמן בהערות שם.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר ז"ע



על ידי

מנחם מענדל בן חנה שרה

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה נבג"מ ז"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



ליל שמחת תורה ויום שמחת תורה, ה'תשל"ד

יוצא-לאור לשמיני עצרת ושמחת תורה, ה'תשפ"א



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר ז"ע

החסידות הבאה כתוצאה מידידת באמונה בהשגחה פרטית על כל אחד, [ו]כיון שההשגחה באה מהשיי"ת שהוא עצם הטוב בודאי שזהו שולל כל ענין של דאגה ומפריע לשמחה וטוב לבב.

נעם לי לקרות בסיום מכתבו, שמתכוון לבחינות, ובודאי תהי' ההכנה באופן המתאים מתוך בטחה וטוב לבב ויצליח, והזן ומפרנס לכל יצורי עולם בודאי שימציא גם לו הסתדרות טובה ופרנסה טובה בגשמיות וברוחניות גם יחד, ותקותי חזקה שיהי' זה בשטח חב"ד ובחנוך על טהרת הקדש.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג

בי"ה, יב' מ"ח תשכ"ה
ברוקלין

האברך ישראל שמעון שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ד תשרי, בו כותב דו"ח ע"ד הפעולות בשבועות שעברו.

וכיון שבאנו לא כבר מחדש תשרי, והמועדים שבו וסיומו וחותרו — ימי שמחת תורה, שענינם להמשיך שמחה של תורה ומצוה על כל השנה, יהי רצון שימשיך לבשר טוב בזה ומתוך שמחה כאמור.

בברכה לבשו"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ש.מ. סימפסון, מזכיר

הפ"נ שבמכתבו יקרא בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ג

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (הרשקוביץ, תשע"ח).
האברך ישראל שמעון: בקרמן, ירושת"ו.

מחדש תשרי, והמועדים שבו .. שענינם להמשיך .. על כל השנה: ראה סה"מ תש"ב ע' 49. ובכ"מ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת שמיני-עצרת ושמחת-תורה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ליל שמחת תורה (קודם הקפות) והתוועדות יום שמחת תורה ה'תשל"ד, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ערב חג הסוכות, ה'תשפ"א (ה' תהא שנת פלאות אראנו),
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

[שלהי אלול, ה'תשט"ו]

... במ"ש אודות מצבו ומצב רוחו שאינם כדבעי, הנה יתבונן במאמר המשנה אודות תפקידו של אדם אני נבראתי לשמש את קוני, ובמ"ש ברמב"ם סוף ה' לולב אודות ענין השמחה, ויוסיף אומץ בהשפעתו בסביבתו לקרבה יותר לאבינו שבשמים וביחוד ע"י מצות המעשיות, ואז ידע אשר אשריו וטוב לו וכדז"ל אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב.

בטח יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא, והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל.

ב

בי"ה, כ"ה סיון תשי"ט
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה.

במענה למכתבו מכ"ג סיון.

בעת רצון אזכירו עוד הפעם על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע לכל הענינים אודותם כותב במכתבו הדורשים שיפור, ובעיקר לעבודת השי"ת בשמחה ובטוב לבב, ועבודת השי"ת ה"ה בכל משך המעלי"ע כמבואר בטור או"ח סי' רל"א, בכל דרכיך, והשמחה וטוב לבב מסייעים ומרבים להצלחה ולהסתדרות טובה בכלל ולשידוך טוב ביחוד, ולפלא שאברך שקבל חינוך חסידותי יש להרבות לו כ"כ בהסברות על ענין יסודי בשיטת

א

נכתבה בשולי אגרת ברכת השנה (שנשלח לכו"כ).
במאמר המשנה .. אני נבראתי לשמש את קוני: קידושין בסופה.
וכדז"ל אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב: אבות רפ"ד. פ"ו מ"ד. ברכות ח, א. וש"נ.

ב

בשמחה ובטוב לבב: תבוא כח, מז. וראה רמב"ם ה' לולב בסופן.
בכל דרכיך: משלי ג, ו.

בס"ד. שמוני-עצרת, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. לאחר אמירת "אתה הראת" בפעם הא' — צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א להכריז:

בעמדנו בשנת "הקהל", "הקהל את העם האנשים והנשים והטף",¹ ובפרט ב"זמן שמחתנו" — הנה "עמדו הכן כולכם"² לחגוג ("פראווען") את "זמן שמחתנו" דשמע"צ ושמח"ת מתוך שמחה.

ואח"כ צוה להכריז: כיון ש"עמדו הכן כולכם" שייך ל"צבא" ("אַרמיי") — ינגנו "מאַרש" (והתחיל לנגן "מאַרש נפוליון", ורקד על מקומו בשמחה גדולה).

ולאחרי אמירת "אתה הראת" בפעם הב' צוה להכריז:

כיון ש"עמדו הכן כולכם" שייך ל"צבא", וענינו של צבא הוא לפרוץ לכל הצדדים — ינגנו "ופרצת" לכל הצדדים (והתחיל לנגן "ופרצת" ורקד כו').

[לאחרי אמירת "אתה הראת" בפעם הג' — התחיל לנגן "הושיעה את עמך"].

ב. בעת ההקפות, לפני הקפה ד', צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לכבד בהקפה זו את כל אלו שמשרתים או שירתו בצבא, מילואים וכו'. ולאחרי שהש"ץ סיים "יודע מחשבות הושיעה נא .. ביום קראנו", המשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר — בהתרגשות גדולה — הפסוקים "מצות ה' ברה מאירת עינים"³, "קול ה' שובר ארזים וגו'"⁴ — בניגון של "האדרת והאמונה", וכל הקהל ענה (לאחרי כל פסוק) "לחי עולמים", עד לסיום (שאמרו בקול שאגה) "נעימות" בימינך נצח"⁵ (והמשיך לעודד בידיו הק').

* * *

- (1) וילך לא, יב.
(2) אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ד ריש ע' שמח"ת, בעת ביקור חברי הקונסולי רעט. וש"נ.
(3) תהלים יט, ט.
(4) שם כט, ה.
(5) שם טז, יא.
- (6) בא' היומנים, שלמחרת, בהקפות דליל הישראלית, אמר כ"ק אדמו"ר לקונסול (בין הדברים): כבר פעלנו שיהי' "נעימות בימינך נצח"!

ג. לאחרי תפלת מנחה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

כיון שעומדים לצאת מ"דירת עראי" ל"דירת קבע"⁷, הנה יה"ר שמכאן ואילך יהיו כל הענינים — החל מענין השמחה — באופן של קבע, על מנת להמשיכם על כל השנה כולה. והתחיל לנגן הניגון "ושמחת בחגך".



השמים לרבות תולדותיהם"⁶ — ענינים רוחניים, ו"את הארץ לרבות תולדותי"⁶ — ענינים גשמיים, ועד לסיום הענין: "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"⁷; והמשכה זו תהי' "עד היום האחרון" (כדרשת חז"ל⁸ על הפסוק "עד הים האחרון"), עליו נאמר¹⁰ "והי' באחרית הימים יהי' הר בית ה' (ביהמ"ק) נכון בראש ההרים".

* * *

צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ביום השמיני עצרת תהי' לכם.

* * *

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — פ"א), "ניע זשוריצי כלאָפּצי", "הושיעה את עמך", "כי אלקים יושיע ציון", והניגון "ופרצת".

אח"כ צוה להכריז שמחר לפנות ערב תהי' התוועדות המשך להתוועדות זו, ולאחרי' יחלק מכוס של ברכה, ועכשיו יברכו ברכת המזון ויתפללו קבלת שבת ותפלת ערבית.

לאחרי תפלת ערבית דליל שבת, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון של "ושמחת בחגך" על התיבות "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"¹¹].



(6) פרש"י בראשית א, יד.

(7) שם, לא.

(8) ספרי ופרש"י.

(9) ברכה לד, ב.

(10) מיכה ד, א.

(11) נתבאר בשיחת ש"פ בראשית (התוועדות א') בתחלתה (לקמן ע'...).

(7) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 303 הערה 56. וש"נ.

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

ביום ששי בשבוע, ערב שבת — יש מעלה הן לגבי הימים שלפניו והן לגבי היום שלאחריו:

המעלה לגבי הימים שלפניו — שבו נעשית עיקר ההכנה ליום השבת, והיינו, שאע"פ שההכנה לשבת יכולה להיות במשך כל ימי השבוע, כפי שמצינו בהנהגת שמאי¹, הרי עיקר ההכנה לשבת היא ביום ששי, כדמוכח מהדין² שהרץ בערב שבת (לצורך ההכנה לשבת) וגרם היזק פטור, שלא מצינו זאת בנוגע להתעסקות בהכנה לשבת בשאר ימי השבוע.

והמעלה לגבי היום שלאחריו — יום השבת — שכל הענינים שעל ידם תהי' האכילה דשבת (אם מלמעלה או ע"י עבודת האדם) נעשים בפועל ביום ששי, שהרי שבת עצמו "מקדשא וקיימא"³, באופן ש"כל מלאכתך עשוי"⁴, ואילו העש"י היא ביום ששי.

ולכן, דוקא ביום ששי, ערב שבת, ישנו הענין דאמירת "ויכולו", כמארז"ל⁵ "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית".

וזוהי המעלה המיוחדת בקביעות שנה זו ששמח"ת חל ביום ששי, ערב שבת — מצד ההכנה לשבת שנעשית ביו"ט שמותר במלאכת אוכל נפש.

ובזה גופא, הנה נוסף על המעלה דערב שבת בראשית, הרי זה קשור גם עם פרשת ברכה — כי, אע"פ שפרשת ברכה אין לה שבת, הרי לא יתכן לומר שבפ' ברכה אין העילוי ד"ויכולו", ועכצ"ל, שענין זה נעשה ביום שמח"ת (מצד איזו הסברה שתהי').

ויהי"ר שכל הברכות של פרשת "וזאת הברכה" יומשכו בשבת בראשית — שבה קורין אודות בריאת השמים והארץ וכל צבאם: "את

(1) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סרמ"ב ס"י.

(2) ב"ק לב, א. רמב"ם הל' חובל ומזיק וש"נ.

(3) ביצה יז, א.

(4) ראה שו"ע אדה"ז שם ש"ו סכ"א.

(5) ראה שם רסרס"ח. וש"נ.

בס"ד. שיחת ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. בעמדנו בלילה שמחבר שמיני-עצרת עם שמחת-תורה — שהרי בכמה ענינים "לילה הולך אחר היום", ובכמה ימים "היום הולך אחר הלילה"¹ — יש להדגיש ולדבר אודות הענינים שהם בשמע"צ ושמח"ת בשוה².

וגם בנוגע לעניני שמח"ת (שמתחיל כבר בלילה זה) — שבכמה דינים ומנהגים חלוק הוא משמע"צ — יש להתחיל בענינים שבאים מיד לאחרי שמע"צ, שהרי בשמח"ת גופא יש כו"כ ענינים: בפרטיות — הרי זה מעת-לעת של כ"ד שעות שבהם הולך וניתוסף משעה לשעה ענין השמחה בריבוי יותר באופן של "מעלין בקודש"³, ובכללות — הרי זה נחלק לב' הזמנים ד"ויהי ערב ויהי בוקר"⁴, ליל שמח"ת ויום שמח"ת; וכיון שליל שמח"ת הוא הזמן שבו עוברים משמע"צ לשמח"ת, יש לדבר לכל לראש אודות הענין של שמח"ת שבא מיד לאחרי שמע"צ (כדלקמן ס"ה).

ב. ביאור מעלת השמחה דשמע"צ ושמח"ת לגבי חג הסוכות ושאר מועדים לשמחה,

— שהיא למעלה ממדידה והגבלה, כיון שאינה קשורה במצוה וענין מיוחד⁵, ולכן היא אצל כל ישראל בשוה (וכן בכל אחד מישראל בפרט, שהראש והרגל⁶ בשוה, כבענין הריקודים);

והשייכות ל"תמליכוני עליכם"⁷ בר"ה שבא בגילוי וקליטה בשמע"צ⁸

(1) חולין פג, סע"א. וש"נ.

(2) ראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) דאשתקד בתחלתה (תו"מ ח"ע ע' 97 ואילך).

(3) ברכות כח, א. וש"נ.

(4) בראשית א, ה. ועוד.

(5) וגם לא קשורה עם שלימות הזמן — שבעה ימים (שבעת ימי ההיקף), שלכן, כל שמחה גדולה כמו שמחת נישואין היא במשך שבעה ימים (וכפי שמצינו גם באיוב א, ה) שערך שמחה שבעה ימים). ועד ששמחת חנוכה ביהמ"ק (תכלית השלימות במקום) היתה "שבעת ימים ושבעת ימים" (מלכים א

ח, סה), כדי להדגיש את השלימות שבענין הזמן (ורק לאח"ז נאמר גם הסך-הכל: "ארבעה עשר יום", שגם במספר זה יש ענין מיוחד, כמבואר במק"א (ראה מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' קלב)).

(6) בענין זה נזכר גם שהימים טובים נקראים בשם "רגלים", וכן שמע"צ — רגל בפני עצמו" (סוכה מח, רע"א. וש"נ), שמדגיש מעלת העבודה ברגל דוקא.

(7) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(8) להעיר מבי הפירושים ב"שמיני עצרת" (שנאמרו ע"י גדולי ישראל שמימיהם אנו שותים, ואלו ואלו דברי אלקים חיים) —

— כיון שבהכרת המלך שוים כולם, ומתבטלים למלך עצמו כפי שהוא למעלה מהתחלקות בגזירות שגוזר עליהם. וכמודגש בקריאת היום: "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל"¹⁰ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י"ד ע' 164 ואילך.

ג. ובענין זה ניתוסף בחוץ-לארץ עוד מעת-לעת — יו"ט שני של גלויות:

הוספת המעל"ע בחו"ל בפשטות היא מצד אורה וגושה של ארץ העמים¹¹, שבגלל זה העבודה היא קשה יותר, ולכן יש צורך ביום נוסף. אבל אעפ"כ יש בזה גם עילוי, כי, "לפום צערא אגרא"¹².

ויובן ע"פ המשל הידוע, משני ידידים שנפגשים לאחר משך זמן שהיו בריחוק זמ"ז, שאז השמחה היא גדולה ביותר ("מיט אַ שטורעם"), ועד שאם לא ראו זא"ז י"ב חודש, שזהו משך זמן ארוך ביותר, אזי השמחה היא גדולה עד כדי כך שאפילו ברכת שהחיינו לא מספיקה לזה¹³, והיינו, שככל שהריחוק הוא גדול יותר, אזי תגדל יותר השמחה מהקירוב שלאחרי הריחוק.

וזהו א' הביאורים לגודל השמחה בשמע"צ ושמח"ת — כיון שבמשך השנה היו כמה סיבות שגרמו לענין של ריחוק, ואח"כ ביוהכ"פ נעשה ענין של קירוב, כמ"ש¹⁴ "שלום לרחוק ולקרוב", "לרחוק שנעשה קרוב"¹⁵, ומזה נעשית שמחה גדולה בשמע"צ ושמח"ת¹⁶.

וכיון שבקירוב שלאחרי הריחוק גופא יש חילוקי דרגות, כאמור, שככל שהריחוק גדול יותר תגדל יותר השמחה שלאח"ז — הרי מובן שהשמחה דשמח"ת (שבחו"ל) היא גדולה יותר מהשמחה דשמע"צ, כיון שנפגשים עם ניצוצות הקדושה שהיו במקום רחוק, באורה וגושה דארץ העמים.

מלשון מלוכה, ומלשון קליטה (נסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' רכז), והיינו, שהענין ד"תמליכוני עליכם" שבר"ה נעשה בשמע"צ באופן של קליטה בפנימיות, ועד שחודר ("עס נעמט דורך") את כל מציאותו. (9) ובפרט ע"פ משנת"ל (במאמרי ר"ה ושבת שובה) שהענין ד"תמליכוני" נמשך מדרגא שלמעלה מרצון הגלוי וכו' — רצון המוחלט בעצמותו, ועד לרוממות עצמית, ששם לא שייכת התחלקות כלל, אפילו לא ההתחלקות

ששייכת לאחרי שנתעורר כבר ונעשה מלך. (10) ברכה לג, ה. (11) ראה גיטין ח, ב. וש"נ. (12) אבות פ"ה מכ"א. (13) ראה לוח (סדר) ברכה"ג לאדה"ז פי"א סכ"ב (פי"ב סי"א). וש"נ. (14) ישע"י נו, יט. (15) ראה ברכות לד, ב. (16) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ פג, ד ואילך. ובכ"מ.

ולא רק בארץ ישראל, אלא בכל מקום שבו נמצא יהודי, גם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים"⁸³, עליו להתנהג ע"פ הוראת מרדכי היהודי ש"לא יכרע ולא ישתחוה"⁸⁴, ולידע ששייך ל"עם אחד" ש"דתייהם שונות מכל עם"⁸³, והיינו, שבכל דבר שונים הם מאומות העולם, כפי שיודע גם ילד קטן שמשחק עם ילד גוי, שאסור לו לאכול אצלו, כיון שהוא צריך לאכול מאכל כשר דוקא, ועד"ז בנוגע לבגד, שצריך להזהר משעטנז, ועד"ז בנוגע לטיול בשבת, שצריך להזהר שלא לצאת מתחום שבת, וכיו"ב בנוגע לכל הענינים.

וכאשר משהו חושב שצריך להתחשב בטענת המן "ישנו עם אחד וגו'"⁸³ ולבטלה ח"ו, אזי אומרים לו — שאדרבה: "לך כנוס את כל היהודים"⁸⁵ כדי להוסיף עוד ענין בתורה כו', ודוקא עי"ז מבטלים גזירת המן!

ודוקא כאשר ההנהגה היא ע"פ "תורה ודבר ה'", אזי יכולים לדרוש את "ציון" ו"ירושלים", ובאופן שתהי' יד ישראל על העליונה, ומתוך חיזוק בכל הקשור לבטחון אמיתי, כמ"ש⁸⁶ "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד".

וכל זה — מתוך שמחה אמיתית, כראוי ל"זמן שמחתנו", באופן ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"⁸⁷, וכפי שמסיימים: "כן תהי' לנו", ועד לקיום היעוד⁸⁸ "ואולך אתכם קוממיות".

(86) בחוקתי כו, ו.

(87) אסתר ח, טז.

(88) בחוקתי שם, יג.

(83) אסתר ג, ח.

(84) שם, ב.

(85) שם ד, טז.

כו' ע"י ששים ריבוא אנשים, ולא ע"י אחד או שנים ששייך שימצאו בעצמם כו'), שבו היו נוכחים גם הנשמות של כל בני" בכל הדורות⁷², ולכל אחד מהם נאמר בלשון יחיד⁷³: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁷⁴ — "הוצאתיך", לשון עבר, ולכן גם בהוה ובעתיד עליך לקיים את רצונו של הקב"ה.

יב. ולאח"ז בא הפסוק השני וכל הפסוקים שלאח"ז, עד לפסוק האחרון (שהוא הקיצור וסך-הכל של הפסוקים שלפנ"ז) — "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"⁷⁵:

בפסוק זה מדובר אודות מעלתה של ירושלים — ע"ש יראה וע"ש שלם⁷⁶, שהו"ע שלימות היראה⁷⁷ — עיר דוד, עיר הבירה של ארץ ישראל, שנקראת גם בשם "ציון", מלשון סימן, שענינו של סימן — שעל ידו נעשה הדבר מובדל משאר הדברים, גם אם לולי זאת ה"ה דומים זל"ז (וזהו המעלה בדבר שיש בו סימן, בנוגע למציאה וכיו"ב, שיכולים לדרוש דבר זה דוקא⁷⁸), ועד"ז בנוגע לארץ ישראל שהיא מובדלת מכל הארצות לפי שבה בחר הקב"ה.

והיינו, שכשם שהקב"ה בחר בבני" והבדילם מכל אומות העולם, כמ"ש⁷⁹ "והייתם לי סגולה מכל העמים", כך נתן להם ארץ מיוחדת שבחר בה והבדילה מכל הארצות — "ארץ טובה ורחבה"⁸⁰, "זבת חלב ודבש"⁸¹, "ארץ אשר גוי עיני ה' אלקיך בה וגו"⁸², החל מ"ארץ" סתם — "שרצתה לעשות רצון קונה"⁸¹, כמאמר רז"ל⁸² "כשברא העולם .. בחר בארץ ישראל .. ובחר לחלקו ישראל .. אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי"; וכמודגש במיוחד בעמדנו בשנת הקהל שהיא מוצאי שנת השמיטה, שאז רואים במוחש שארץ ישראל מיוחדת ומצויינת מכל שאר הארצות בכך שיש בה דינים מיוחדים מצד קדושתה כו'.

וענין זה תלוי בכך ש"מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", היינו, שהנהגת בני" היא ע"פ תורה, דבר ה',

(72) פרד"א פמ"א. ועוד.
 (73) ראה יל"ש יתרו עה"פ (רמו רפו).
 (74) יתרו כ, ב.
 (75) ישע"י ב, ג. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 232 ואילך. וש"נ.
 (76) ראה ב"ר פנ"ו, יו"ד. תוד"ה הר —
 תענית טז, א.
 (77) ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. שה"ש
 ו, ג. ובכ"מ.
 (78) להעיר גם מסוכה מא, א.
 (79) יתרו יט, ה.
 (80) עקב יא, יב.
 (81) ב"ר פ"ה, ח.
 (82) תנחומא ראה ח. וראה מכילתא בשלח טו, יז.

[ואין סתירה לזה מהמבואר בלקו"ת¹⁷ בפירוש מארז"ל¹⁸ בענין יו"ט שני של גלויות, "כסבורה הייתי לקבל שכר על שניהן ואינו מקבלת אלא על יום אחד" — כיון ששם מדובר מצד ענין אחר, ואין כאן המקום להאריך בזה].

ד. וע"י השמחה שלוקחים משמע"צ ושמח"ת על כל השנה כולה, מתבטלים כל המדידות והגבלות, שהרי שמחה פורץ גדר¹⁹.

ובפרט ששמחה זו קשורה עם הענין ד"תמליכוני עליכם", וע"י שבנ"י ממליכים את הקב"ה הנה ב"מדה כנגד מדה"²⁰ נעשים גם הם מלכים — שזהו גם הפירוש ד"עצרת (מלשון מלוכה) תהי' לכם"²¹, שבנ"י נעשים מלכים (החל מ"מאן מלכי רבנן"²²), וכיון "שהמלך פורץ גדר כו' ואין מוחזין בידו"²³, "אמר מלכא עקר טורא"²⁴, מתבטלים כל המדידות והגבלות שבאים מצד זה ש"נדמה להם כהר"²⁵.

ונעשה הענין ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²⁶, ועד ש"יעלה הפורץ לפניהם"²⁷, בקרוב ממש ובעגלא דידן.

* * *

ה. נוסף על כללות ענין השמחה דשמע"צ ושמח"ת, ישנו גם הענין המיוחד של שמח"ת שמתחיל מיד לאחר שמע"צ (כנ"ל ס"א):

החילוק שבין שמע"צ לשמח"ת, כפי שרואה אפילו ילד קטן, — והרי מנהג ישראל שבשמח"ת משתתפים גם ילדים קטנים, ע"י הנפת דגלים וכו"²⁸, בשמחה גדולה יותר מאשר השמחה שבשמע"צ²⁹. וענין זה מודגש יותר בשנת הקהל, שבה ישנו הציווי "הקהל את העם (לא רק) האנשים והנשים (אלא גם) והטף"³⁰. ואע"פ שענין זה נעשה בפועל במוצאי יו"ט הראשון³¹, הרי זה שייך ופועל גם בשמח"ת, ואדרבה, באופן ד"מעלין בקודש"³ —

(17) שם צב, ג.
 (18) שהש"ר פ"א, ו (ה).
 (19) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
 (20) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.
 (21) ראה לעיל הערה 8.
 (22) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב (ברע"מ).
 (23) פסחים קי, א. וש"נ.
 (24) ראה ב"ב ג, ב.
 (25) סוכה נב, א.
 (26) ויצא כח, יד.
 (27) ע"פ מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.
 (28) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד הערה 10 (תר"מ ח"ע ע' 116). וש"נ.
 (29) ראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) תשכ"ח בתחלתה (תו"מ חנ"א ע' 140). שם ע' 230. וש"נ.
 (30) וילך לא, יב.
 (31) רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ג.

שבשמע"צ יושבים בסוכה, גם ביום³², ועד להוראת רבינו נשיאנו³³ שהמהדרים ומדקדקים שלא לשתות אפילו מים מחוץ לסוכה, צריכים לנהוג כן גם בשמע"צ; משא"כ בשמח"ת יושבים בבית.

והחילוק בין סוכה לבית — כפי שמבין גם ילד קטן — שסוכה היא דירת עראי (ואף שישנו החיוב ד"תשבו כעין תדורו"³⁴, הרי זה רק "כעין"), ואילו בית הוא דירת קבע; והחילוק ביניהם — (א) שבדירת עראי אין את כל הנוחיות שיש בדירת קבע, (ב) שהענינים שנמצאים בדירת קבע הם באופן של קביעות, ללא שינויים.

ו. והענין בזה:

כללות ענין העבודה צ"ל בסדר מסודר (כיון שאי אפשר לקחת ענין ללא סדר), מן הקל אל הכבד.

ולדוגמא: כאשר בני"י יצאו מארץ מצרים כדי ללכת אל ארץ טובה ורחבה³⁵, הוצרכו לעבור תחילה דרך המדבר, וטעם הדבר — "פן ינחם העם בראותם מלחמה גו"³⁶, והיינו, שבשעה שנמצאים במעמד ומצב שזה עתה יצאו ממצרים, יש לחשוש שיתיראו ממלחמה, ולכן הוצרכו תחילה לעבור את המדבר, ששם נוכחו שאין מה להתפעל ממלחמות כיון שיכולים לנצח כו', ואז נעשו ראויים לבוא אל ארץ נושבת³⁷.

ומזה מובן גם בנוגע לקליטת הענינים היותר נעלים שבחודש תשרי, החל מהענין ד"תמליכוני עליכם" — שתחילה צריכה להיות הקליטה בדרך כלל, היינו, שקולטים אמנם את כל הענינים, אבל רק באופן כללי, ובמילא הרי זה בדרך עראי, ורק לאחר"ז יכול להיות הקליטה באופן פרטי, ובדרך קבע.

וזהו הביאור בפשטות לגודל השמחה שמתחילה בליל שמח"ת, כשעוברים מסוכה (דירת עראי) לבית (דירת קבע) — שאז נעשית קליטת הגילויים דחודש תשרי באופן של קביעות, ובמילא נשארים ונמשכים על כל השנה כולה ללא שינויים.

ז. ובאותיות פשוטות:

כשעורכים התוועדות בשמע"צ — הרי זה צריך להיות בסוכה דוקא, כיון שבנוגע לבית, לא יודעים עדיין אם הוא ראוי לכך; אבל

(32) טושו"ע או"ח רסתרס"ח.
 (33) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 67.
 (34) לקו"ש ח"ט ע' 227 הערה 17.
 (35) שמו"ט ג, ה.
 (36) ר"פ בשלח.
 (37) שם טז, לה.
 (34) סוכה כח, ב. וש"נ.

קאי על דרגת האלקות שמתלבשת בעולם, הרי הם לכאורה ב' ענינים שונים ועד לענינים הפכיים זמ"ז.

אך עז"נ בכתוב שהאמת היא ש"הוי" הוא האלקים, כיון ש"אין עוד מלבדו":

אילו העולם הי' מציאות בפ"ע מלבד אלקות, אזי יש מקום לומר ש"הוי" (שלמעלה מהעולם) ו"אלקים" (שמתלבש בעולם) הם שני ענינים בפני עצמם; אבל כיון ש"אין עוד מלבדו", הרי מובן, ש"הוי" ו"אלקים" אינם שני ענינים בפני עצמם, אלא "הוי" הוא האלקים, כיון ששניהם אינם אלא בגלל ש"אין עוד מלבדו".

[וע"ד שמצינו בהתחלת פירושו רש"י על התורה המענה על טענת אומות העולם לישראל "ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים" — "כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו":

אילו היתה הארץ שייכת מלכתחילה לאומות העולם, אזי הי' מקום לטענתם לישראל "לסטים אתם"; אבל כיון ש"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה כו",

— כפי שגם אומות העולם מודים בחשיבותה של התורה, והראי', שבשעה שצריכים לישבע אזי משביעים (גם) בתנ"ך (אלא שבגלל היותם עובדי ע"ז, מצרפים עוד דבר), בידעם שאי אפשר בלי תנ"ך, כיון ששקר אין לו רגלים⁷⁰, אלא צריך שיהא בתחילה ענין של אמת —

ושייכותה של הארץ אליהם היא רק בגלל ש"הקב"ה .. ברצונו נתנה להם" — הרי מובן שכאשר "ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו", אינם יכולים לבוא בטענה כו', כיון שמצד עצמם אין להם בעלות כלל על הארץ.

ועד"ז בנדו"ד, שכיון שהעולם אינו מציאות בפ"ע, אלא "אין עוד מלבדו", הרי מובן, ש"הוי" ו"אלקים" אינם שני ענינים בפני עצמם, אלא "הוי" הוא האלקים".]

וענין זה הי' באופן ש"אתה הראת לדעת" — כל אחד מישראל וכל בני"י במעמד הר סיני (כמבואר בכוזרי⁷¹ שמאורע זה נמסר מאב לבנו

(70) של"ה קכב, א. הובא באוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקטו, ב. תתקכד, א. בהעלותך ע' תיב. וראה לקו"ש ח"ט ע' 4 הערה 33. וש"נ.
 (71) הובא גם במכתב כ"ד סיון תשכ"ה (אג"ק מילואים). אג"ק ח"ג ע' קסא. וראה גם אג"ק ח"א ס"ע ז ואילך. ח"ח ע' שצא. ע' תצא. תר"מ ח"ג ס"ע 365 ואילך. חכ"ה ס"ע 71 ואילך. ועוד.

"אתה הראת לדעת" — פירושו, שהראו לכל אחד מישראל, ראי' במוחש ממש, ולא סתם ראי' מבלי לדעת מה שרואים, אלא "הראת לדעת", כמבואר בחסידות⁵⁸ "ש"דעת" הוא מלשון הכרה כו'.

והידיעה היא — ש"הוי" הוא האלקים אין עוד מלבדו:

הוי' — פירושו הי' הוה ויהי' כאחד⁵⁹, שמחד גיסא, הרי זה בגדר של זמן, "הי' הוה ויהי'", ולאידך גיסא, הרי זה "כאחד", שזהו ענין נעלה יותר מאשר ענין שלמעלה מהזמן, כיון שיש כאן חיבור שני הפכים: זמן ולמעלה מהזמן ביחד, שזהו ענין שלמעלה לגמרי מגדר הבריאה (שהרי ענין שאינו בגדר הזמן כלל, יכול להיות גם בעולם, וכמו סברא שכלית (ולדוגמא — שמודה במקצת חייב שבועה וכופר הכל פטור משבועה⁶⁰) שאין מקום לקשר אותה עם ענין של זמן (שהרי כל השומע יצחק לוי⁶¹), כיון שאינה בגדר הזמן כלל; משא"כ חיבור של זמן ולמעלה מהזמן ביחד, שהוא למעלה לגמרי מגדר הבריאה).

ואלקים — מלשון כח, כמו "ואת אילי הארץ לקח"⁶² — פירושו בעל הכחות כו' (כמבואר בשו"ע⁶³), כחות לשון רבים (כשם שאלקים הוא לשון רבים⁶⁴), כיון שיש בעולם כו"כ כחות שמתלבשים בפנימיות בריבוי הנבראים שבעולם שעל כל אחד מהם נאמר "ויאמר אלקים יהי גוי"⁶⁵, ובאופן של קדימה ואיחור, ולדוגמא: בריאת רקיע השמים — לאחרי שנבראו אש ומים⁶⁶, ועד"ז בריאת האדם בסוף מעשה בראשית, "כדי שיכנס לסעודה מיד"⁶⁷. ועד שאפילו בתומ"צ כפי שנתלבשו בעולם נוגע ענין סדר, מדידה והגבלה, כמו בלימוד התורה, שישנו הסדר ד"בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה וכו"⁶⁸, ועוד לפנ"ז, "כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו תורה צוה כו"⁶⁹, וכן במצוות, כמו מצות סוכה ונטילת ד' מינים, הקשורים גם גדרים והגבלות הזמן, מדות ושיעורים כו'.

וכיון ש"הוי'" קאי על דרגת האלקות שלמעלה מהעולם ו"אלקים"

(58) ראה סה"מ עת"ר ע' קטו ואילך.
 (59) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.
 (60) תניא שעהייה"א פ"ז (פב, א). שו"ע אדה"ז
 אר"ח רס"ה.
 (61) ע"פ לשון התניא — שם פ"ט.
 (62) יחזקאל יז, יג.
 (63) או"ח סוס"ה.
 (64) ראה גם פרש"י וירא כ, יג. וישלח
 לה, ז.
 (65) בראשית א, ג. ועוד.
 (66) ראה פרש"י שם, ח.
 (67) סנהדרין לח, א.
 (68) אבות ספ"ה.
 (69) ראה סוכה מב, א. ועוד.

בשמח"ת, הנה גם הבית (עניניו הקבועים) כבר ראוי ובתכלית השלימות לעריכת התועודות, והיינו, שזהו בית שממנו נעשית הפצת המעיינות, בדוגמת ביהמ"ק שממנו אורה יוצאה לעולם³⁸.

וכאמור, שכיון שזהו ענין של קביעות, הרי זה נשאר כך ונמשך בכל השנה.

וענין הכניסה לבית אינו באופן שנשאר סגור בביתו, אלא הוא לוקח זאת עמו בצאתו לרחוב, וכמ"ש בשמואל³⁹ "כי שם ביתו", "שכל מקום שהלך שם, ביתו עמו"⁴⁰.

והיינו, שבכל מקום שהולך שם הרי הוא מפיץ את המעיינות — לא רק המים והנהר, אלא המעיינות דוקא, ועד שנעשה המעמד ומצב ד"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים⁴¹.

* * *

ח. ביאור הטעם שהשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה נקראת בשם "שמחת תורה", אף שהתורה היא בגדר מדידה (אלא ש"ארוכה מארץ מדה"⁴²) — בהקדם ב' הפירושים ב"שמחת תורה"⁴³: (א) שישראל שמחים בתורה, (ב) שהתורה עצמה שמחה עי"ז שישראל משמחין אותה — לפי שישראל שרשם בעצמות למעלה מהתורה⁴⁴, ולכן בכחם להמשיך בתורה שמחה בל"ג. אבל ענין זה נעשה עי"ז שישראל שמחים בתורה (ומקדימים לומר פסוקי תורה להביא טעמים על השמחה דשמח"ת⁴⁵), כי, לאחרי שירדו למטה⁴⁶, זקוקים לממוצע דתורה⁴⁷ כדי להתקשר עם

(38) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה.
 (39) שמואל-א ז, יז.
 (40) ברכות יו"ד, ב.
 (41) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.
 (42) איוב יא, ט.
 (43) ע"ד ב' הפירושים ב"זמן שמחתנו", לשון רבים (ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד ואילך. ובכ"מ) — דאף שנקרא "שמחת תורה", לשון יחיד, הרי זו שמחה שכוללת כמה שמחות.
 (44) וכפי שאומרים בר"ה: "יבחר לנו את נחלתנו גוי" (תהלים מז, ה) — בחירת העצמות בישראל (לא בגלל שלומדים תורה, אלא) מצד עצמם, שלכן לא נוגע גודל הגאונות כו', אלא אדרבה: "יבחר גוי את גאון יעקב" (שם), מלשון עקב. וכמודגש גם בנוסח ברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" — שהסיבה לכך ש"נתן לנו את תורתו" היא בגלל ש"בחר בנו" בבחירה עצמית, שהיא למעלה מענין התורה (חסר קצת — המו"ז).
 (45) סד"ה לעושה נפלאות דליל שמח"ת תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 54).
 (46) ונעשו בבחי' נברא — אף שאין זה כמו כל שאר הנבראים, אלא כפי שבורא נעשה נברא, כמבואר בכ"מ, וגם בהמשך ר"ה תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 24. וראה הנסמן בתו"מ חכ"ד ס"ע 130).
 (47) וע"ד שענין התשובה נפעל ע"י התורה — שהרי ע"פ שכל, אי אפשר לתקן ענין בלתי-רצוי שנעשה בעבר, כיון שאדם הוא בעה"ב רק על ההוה והעתיד, אבל לא על העבר, ורק מצד התורה, להיותה למעלה מהגבלות הזמן (שעבר הוה ועתיד הם בשוה),

הקב"ה⁴⁸, ודוקא עי"ז מתגלה שרשן שלמעלה מהתורה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש הנ"ל (ס"ב) ע' 168 ואילך.

* * *

ט. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ח) אודות אמירת פסוקי תורה קודם הקפות, ועד"ז אמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות — יש להוסיף ולהבהיר הענין שמביאים רא"י מן התורה, שאין זו הזכרה בעלמא שכך כתוב בתורה (דא"כ, מהו הצורך להזכיר זאת בכל שנה ושנה, בה בשעה שזוכרים זאת משנה שעברה כו'), אלא צריך לחוות ולחיות זאת ("איבערלעבן") כו'⁴⁹.

וע"ד הסיפור⁵⁰ אודות המגיד ממעזריטש, שלאחרי שנעשה ממלא מקומו של הבעש"ט, נפגש פעם עם חבריו מהתקופה שלפני הגעתו אל הבעש"ט (שגם אז ה' מקובל וכו'), שתמה על כך שהמגיד מאריך ביותר בתפלה, בידעו שהוא מתמיד בלימודו וכו', ושאל אותו לפרש הדבר, והוסיף, שאם סיבת האריכות היא בגלל שצריך לכוין כוונות האריז"ל, הרי גם הוא מכווין כוונות אלו, ואעפ"כ לא מתארכת תפלתו כל כך.

ובמענה לזה, שאל המגיד את חבריו אודות סיבת נסיעתו מזמן לזמן ל"יריד" בלייפציג לצורך פרנסתו (אף שהי' מתמיד גדול וכו'): לשם מה מבזבז משך זמן רב לצורך הנסיעה כו', בה בשעה שיכול להתבונן ולכוין כל פרטי הנסיעה, כל ה"אכסניות" ("קרעטשמעס") שעוברים בדרך וכו', עד שבאים ל"יריד" וחוזרים ממנו, שהתבוננות וכוונה זו תתארך לכל היותר למשך שעות אחדות בלבד, וכך לא יצטרך לאבד זמן רב כ"כ מלימוד התורה? וכאשר החבר השיב, שכדי להשיג את

בכחה לפעול בעלות לשנות גם את העבר. ויתירה מזה: גם ענין התשובה שלמעלה מהתורה — שלכן מועילה תשובה גם על ביטול תורה — מתגלה ע"י התורה (ראה המשך עת"ב ח"ג ע' א'תח), שלכן אומרים בסליחות פסוקי תורה בנוגע לענין התשובה, כיון שגילוי כל הענינים הוא ע"י התורה.

ועוד ענין בזה — הגילוי בעולם: בני מצד עצמם הם למעלה מהעולם, כי להיותם "חלק אלקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב), אין להם שייכות לעולם. — בני העולם אינם

"בני זוג"!!!... וכיון שהכוונה היא שבני יפעלו דירה בתחתונים, שבשביל זה צריכים להתעסק עם ענינים גשמיים, כמו אכילה

ה"סחורה" לא די להתבונן ולכוין, אלא צריך לנסוע בעצמו וכו' — הסביר לו המגיד, שכן הוא בנוגע לכוונות האריז"ל בתפלה, שלא די בכוונה בלבד, אלא צריך להיות שם; לא מספיק לכוין אודות עולם היצירה, אלא צריך באמת להיות בעולם היצירה, ועד"ז בנוגע לשאר העולמות; וכדי להיות שם, יש צורך באריכות הזמן כו'.

ועד"ז בנוגע לפסוקים שמביאים רא"י מן התורה — שאין זו הזכרה בעלמא, אלא עי"ז פועלים להמשיך את הענינים ע"י התורה, כמבואר גם בד"ה בחכמה יבנה בית לרבינו הזקן⁵¹.

י. ובפרטיות — כמבואר בסד"ה לעושה נפלאות גדולות לבדו תש"ד⁵² בנוגע לפסוקים "שאומרים קודם הקפות עם התורה", ש"מספרם י"ז (כמנין טוב), דאי"ן⁵² טוב אלא תורה".

ומובן בפשטות שהצורך ביי"ז פסוקים הוא — לפי שכל פסוק מוסיף עוד ענין בטעם השמחה שאי אפשר לידע זאת משאר הפסוקים, כך, שאם יחסר פסוק אחד, אזי יחסר בשלימות השמחה; ורק לאחר שמסיימים כל י"ז הפסוקים, אזי נעשית שמחה גדולה ביותר, עד שיהודי אינו יכול להתאפק כו', ואינו מסתפק בניגון שמחה, אלא הוא מוכרח לצאת בריקוד!

ובנוגע לפירוש הפסוקים — הרי זה כמו בכל ענין בתורה שיש בו ששים ריבוא פירושים (כנגד ששים ריבוא בני"י) בכל א' מד' אופני הלימוד דפרד"ס שבתורה⁵³, אבל לכל לראש יש להתעכב על הפירוש הפשוט המובן לכל אחד מישראל, עד לדרגא התחתונה ביותר.

ויש לבאר עכ"פ הפסוק הראשון, שהוא התחלה ו"ראש" שכולל את כל הפסוקים שלאחריו, וכן הפסוק האחרון, ש"הכל הולך אחר החיתום"⁵⁴, והרי "נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן"⁵⁵ (וההמשך בזה — מחר או מחרתיים⁵⁶).

יא. הפסוק הראשון הוא — "אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו"⁵⁷:

- (51) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' ריז ואילך. וראה גם תו"מ חמ"א ע' 39. וש"נ.
(52) אבות פ"ו מ"ג.
(53) נסמן בלקו"ש ח"ז ע' 412.
(54) ברכות יב, א.
(55) ספר יצירה פ"א מ"ז.
(56) ראה שיחת ש"פ בראשית — התוועדות ב' המשך לשמח"ת ס" (לקמן ע' (...)).
(57) ואתחנן ד, לה. וראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ז ס"ב (תו"מ חמ"ח ע' 153). וש"נ.